



Rüştü Bozkurt

rustu.bozkurt@dunya.com

Bilgi bir şey kazandırmıyorsa...

Veri odaklı değer üretme 21. yüzyılda egemen olmanın kaynağıdır, ama büyük veri içinde kirlilik de barındırmaktadır. Büyük verinin ehlileştirilerek işimize yarayanları ayıklama, yaramayanları eleme yapan “veri madenciliği” belirleyici bir yetkinliktir.

Michio Kaku, Geleceğin Fiziği adlı kitabında bilgeliğin önemini anlatırken, “Bilim düzenli bir bilgidir. Bilgelik ise düzenli bir yaşamdır” diye Immanuel Kant’ın sözünü aktarır. Sonra kendi tanımını paylaşır: “Bilgelik çağımızın önemli sorunlarını belirleme, bunları birçok farklı bakış açısına ve perspektife göre analiz etme ve bunlar için asıl amaçları ve ilkeleri getirecek olanı seçme yeteneğidir.”

Kaku bu bilgelik tanımının ardına hepimizin özenle üzerine düşünmesi gereken genellemesini ekliyor: “Modern toplumda en değerli emtia bilgeliktir”. Kendi sentezimi paylaşırsam, bilgelik, analitik yeteneklerini geliştirerek, aklını kimseye emanet etmeden, hayatın öz gerçekliğine yakın durabilen değerlere, beklentilere ve davranışlara sahip olmaktır. Verinin zenginlik üretiminde petrolün önüne geçtiği günümüzde, iş dünyası için bilgelik kadar etkileşimi ölçeklendiren ve yaratılmak istenen sonuçlara götüren başka bir güç yoktur.

Bilgelik, yaşamımızı etkileyen süreçleri anlama, fırsatlarını artırma, tehlikelerini azaltma ve etkin sonuçlar alabilme gücüdür; “analitik yetkinlikleri” üzerinde kuruludur. Sıklıkla gündeme taşıdığımız “analitik düşünme aşamalarının” neresinde durduğunuzun, işlerimizi etken yapabilmenin da gerek şartıdır.

Değer, beklenti ve davranışlarımız

Yaşadığımız dönemin köklü eğilimlerinden biri, veri ve bilgilerin doğrusal değil, katlanarak büyümesidir. Bilgi üretiminin katlanarak artması, bağlantı ve iletişim olanaklarının erişilebilirliği kolaylaştırması, insan yeteneklerinden birini alabildiğine önemli hale getiriyor: Analitik...

Analitik, yaşadığımız çevrenin maddi ve kültürel anlamıyla bizimle etkileşimini kavrayabilme, olası fırsat ve tehlikelerini öngörerek, gerekli alternatif tepki biçimlerini zihinde çözebilmektir. Analitik yetkinliğimizi, genetik mirasımız ve kültürel birikimimiz belirler. Biz insanlar bireysel ve ortak birikimlerimizi kullanarak bilincimizi geliştirir; bakış açımızı oluşturur, buluşlarımızı yapar, beklentilerimizi planlar ve bereket üretiriz.

İnsanlar değişim ve dönüşümlerin fırsat ve tehlikelerini analitik yetkinlikle riyle belirler; alternatif tepkilerini planlar ve yaşamlarını daha çeşitli, daha renkli ve zengin kılar ve sürdürürler. Birey, topluluk ve toplumların analitik yeteneklerini, son yıllarda piyasada yaygınlaşan bir anlatımla beş ayrı kategoriye ayırabiliriz: Analitik 1.0, işlerimizi gelenek, görenek, inanç ve alışkanlıkla yapmaktır.

İşlerimizi yürütürken, “hüner ve yaratıcılık” kaygımız yoksa, bir önceki kuşak-

Milyarlarca yıl evrimleşen gen mutasyona uğruyorsa, insan aklının tasarladığı süreçlerde aksamaların olması son derece doğaldır. Bu nedenle, kendimizi korumak uzun dönemli geleceğimizi güven altına almak istiyorsak, süreçlerin gözetim ve denetimini ödünsüz yapmalıyız.

tan öğrendiklerimizi aynen tekrarlayan konformist tutumu benimseriz. Bu tutumu Mevlana "İki yol var her inananın önünde, kolayını arar gelenekte dininde" sözleriyle anlatır.

Analitik 1.0'dan analitik 5.0'a

Gelenekle ve inançlarla iş yapmayı "analitik 1.0" aşaması olarak tanımlıyoruz. Günümüzde katlanarak büyüyen veri ve bilgiyle başa çıkabilmemiz için analitik 1.0 düzeyi yeterli değildir; toplumu refaha taşımaz. Görgüye dayalı iş yapma olarak tanımlayacağımız analitik 1.0 aşamasıyla küresel piyasalarda yer edinilemez.

Değişim ve dönüşümlerin çok hızlanmadığı Tarım Toplumu ve Sanayi Toplumu'nun belli aşamalarında "analitik 1.0" aşamasında insanların yaşamlarını sürdürürebilmeleri yaygın bir olguydu. Sanayi Toplumu'nda rekabetin yarattığı yarış, işinizi sürdürürebilmek için dünyanın herhangi bir yerinde o işi en iyi şekilde yapanlara eş düzey becerilere sahip olmayı, yani "hüner"i gerekli hale getirdi. Yirminci yüzyılın önemli bir bölümünde insanlık iki kutuplu dünyada Batı ile Sovyetler Birliği'nin teknolojik yarışında "hüneri yakalama" yarışına tanıklık etti.

Sanayi Toplumu aşamasından Bilgi Toplumu aşamasının eşiklerine gelindiğinde, 1970'li yıllarda, rekabet yarışında "hüner" yeterli olamadı; "hünere akıl katan yaratıcı yenilik" rekabetin odağına yerleşti. Bugün, inovasyon bütün toplumların gündemindeki önemli bir sorundur; sorunun gündemin ön sıralarına tırmanmasının nedeni, bağlantıları alabildiğine artan iletişimi kolaylaşan dünyamızda yaratıcı yenilik yeteneklerini geliştirmeden rekabet gücü yaratmak mümkün olamıyor.

Her şeyin "veri" ürettiği bir çağa girdik. Makineler birbirine iletişim kurarken, ürünlerin doğası değişerek her ürün bünyesinde bir algoritma ve yazılım barındırmak zorunda kalıyor; her şey birbirine bağlantılı hale getiriyor. İnternet, bulut, blockchain, sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik gibi yazılım tabanlı "erişilebilirlik", üç boyutlu baskı ve eklemeli üretim teknikleri gibi daha önceki üretim süreçlerini alt üst eden teknolojik gelişmelere tanıklık ediyoruz.

Bugünün çok belirgin süreçlerinden biri de "petrol-odaklı" tasarlanan bir önceki aşamanın paradigmasının, "veri-odaklı rekabete" dönüşmesidir. Geleceğin toplumları arasındaki ilişkileri belirleyecek olan "veri egemenliği" olacaktır. Kuruluş ve kurumların birikim yeteneklerini korumasının ve uzun dönemli geleceklerini güven altına almasının gerek şartı, veri derleme, saklama, işleme ve değere dönüştürmedir.

Veri egemenliğinin çok az sayıda şirketin eline geçme olasılığı, "veri tekelidir". Petrol odaklı rekabet aşamasında tekelleşen şirketleri yasal düzenlemelerle parçalayarak "rekabet alanı" açılıbiliyordu. Veri

üretiminde doğasında ise bölündükçe etkisini artırma var. Bir veri şirketini bölmek onun etkisini azaltma yerine büyüme potansiyeline sahiptir. Veri tekelleri ile mücadele, geleneksel tekellerle mücadeleden daha zor olacaktır.

Analitik 2.0 aşaması, küresel ölçekte katlanarak büyüyen verilerin oluşturduğu "büyük verinin" ehlileştirilmesidir. Veri odaklı değer üretme 21. yüzyılda egemen olmanın kaynağıdır, ama büyük veri içinde kirlilik de barındırmaktadır. Büyük verinin ehlileştirilerek, işimize yarayanları ayıklama, yaramayanları eleme yapan "veri madenciliği" belirleyici bir yetkinliktir. Büyük verinin ayıklanması, işlenmesi ve işimize yarayacak verilerin tanımlanması yeni rekabet düzeninin merkezi sorunlarından biridir.

Analitik 3.0 aşaması ise ehlileştirdiğimiz verileri bir "ürüne ya da iş yapma metoduna" dönüştürmektir. Verilerin elenerek ehlileştirilmesi, uygun bir yöntemle bilgiye dönüştürülmesi bizi rakiplerimizden bir adım öne taşıyabilir. Yeni dünyada bilgi ve bilginin yaşam zenginliğine yansıtılması çok önemlidir, bizi Tiresias'ın dediği gerçekliğe götürür: "Bilgi bir şey kazandırmadığında, bilge olmak üzücüdür."

Analitik 4.0 aşaması ise "müşteri için bir değer üretmektir." Alışkanlıktan analize geçerek işlerimizi yönetme, büyük veriyi ehlileştirme, işe yarar verilerden yeni bir ürün ve yeni bir iş yapma metodu çıkarma gerekli adımlardır, ama yeterli değildir. Yeni ürün ve metodların müşteri nezdinde karşılık bulması gerekir. Kalite, maliyet, çeşitlilik, yaşam kolaylığı, sorun çözme gibi üretim değerlerini içermelidir.

Analitik 5.0 "geri bildirim döngüsü: kendini yeniden üretebilme yetkinliğidir." Milyarlarca yıl evrimleşen gen mutasyona uğruyorsa; insan aklının tasarladığı süreçlerde aksamaların olması son derece doğaldır. Bu nedenle, kendimizi korumak, uzun dönemli geleceğimizi güven altına almak istiyorsak, süreçlerin gözetim ve denetimini ödünsüz yapmalıyız. Gözetim ve denetimlerde, tasarladıklarımız ile elde ettiklerimiz arasındaki mesafeyi oluşturan "deneysel mesafeleri" sürekli "ince ayarlarla" düzelterek, kendini yeniden üretme mekanizmalarını diri tutmalıyız.

Ne yapmalı?

Analitik yetkinliğin kaynağı özgür düşünme ve özgün işler yapan ortam ve iklimdir. Bütün kurumlarda, iş yerlerinde ve günlük yaşamda "inançtan düşünceye geçme" ortak hedeflerden biri olmalıdır. İnançlar ağırlıklı olarak sorgusuz kabullerdir; düşünce ise ölçülü kuşkuyla sorgulamaktır. Toplumsal etkileşimimiz bu eksene oturmadan bilgi ve insan odaklı rekabette yer edinmek imkansızdır. Eğitim sistemini düşünce odaklı bir gelişme eksenine oturtmak, analitik yetkinliğin ve refahı artırmanın gündeminde ilk sırada olmalı. . .